

उढून तु दाखविशीळ तोच चारा आम्हीं भक्षण करूं, यांतच आमचे सर्व कल्याण आहे; असें म्हणून अद्वैतवादी भक्तिमातेस शरण गेले. परंतु जरी शरण गेले, तरी उनाड मुळे जशीं इकडं तिकडे यथेच्छ उडूया मारून भूक लागली म्हणजे आपल्या आईजवळ खाऊ मागावयास जातात, तसे शरण गेले. अपराधी लोक न्यायाधिशापुढे उभे राहून केवळ सभयतेने आपला अपराध अंगीकृत करून, त्या कृतअपराधाविषयी आपला पश्चात्ताप प्रकट करून मोठ्या विनयतेने आणि दीनवाणी तोंडाने क्षमा मागावयास जातात तसे गेले नाहीत. मुळे जशीं आपल्या आईबापापाशीं कांहीं वस्तु मागातांना आपला लडिवाळपणा, सलगी, रोष, इत्यादि भाव दाखवितात तसे या इशांत भक्तजन आपल्या इष्ट देवतेपुढे यथात्तच अनर्गल वाक्पटवाने अनेक भाव दाखवून वर मागतात. त्यांमध्ये विनयभाव नसतो असें माझें म्हणणे अगदीं नाहीं; हे तर माझ्या वशील लेखावरून वाचकांच्या लक्षांत पूर्तेपणीं आलेच असेल; परंतु त्या भावाच्या विरजणांत भावांतराचे पुष्टकळ मिश्रण असल्याने त्या भावास वलडीनंव येऊन प्रार्थनीय परमेश्वराचे महत्व आणि गौरव यास फार गौणत्व आन्यासाठी दिसते असें मला खचित वाटते. कारण, परमेश्वर आईपेक्षांही दिग्दृश आहे हे खरे आहे, तथापि तो न्यायी आहे, म्हणून लाडाने आपल्या मुळांस विघडविणाऱ्या भोल्या आईसारखी ती आई नाहीं; परंतु जीं मुळे आपल्या आझीचे उळळघन करून उन्मार्गवती होतात, त्यांस छडी मारून मन्मर्गीस लावून सुखी करणाऱ्या शहाण्या आईसारखी ती आई आहे. किंव-हुना परमेश्वराचे महत्व आणि सर्वेश्वर्य जर मनांत आणिले, तर आईच्या सामान्य उपर्युक्ती त्याच्या महत्वास आणि ऐश्वर्यास दयाळु आणि न्यायी अशा प्रभूची उपमा अधिक योग्य दिसती; म्हणून यास स्वापराधाचे ज्ञान होऊन पश्चत्ताप झाला असेल अशा श्रुद्र मानवाने परमेश्वरापुढे शळ, विनयभावानेच प्रार्थना करावी, हेच यास उचित झोय असें माझे मत होय. आणि या मतदृष्टीने पाहिले असतां हे पुढले आमच्या कवींचे काब्य दोषारोपणास पात्र होण्यास योग्य आहे खरे; परंतु या सोकांमध्ये लडिवाळपणाने आणि सलगीने ईश्वराची प्रार्थना आणि स्तुति करण्याचा सांप्रदाय व्याख्याच्या वेळेपासून पडला आहे, त्यांमध्ये आपल्या कवीसच निवडून काढून या दोषाचा भार त्यांच्या मस्तकावर ठेवण्यास त्यांस पुढे करणे मला योग्य दिसत नाहीं, सर्वांच्या पंक्तींत यथायोग्य त्या भाराचे विभाग करून त्यांच्या बांटणीस जो यक्षित विभाग येईल तो निराळा काढून ठेवण्याचे जर कोणाच्या मनांत येईल तर भले येवो.

आसां आणखी एक दोष प्रस्तुत काब्यांत आढळतो, तो पूर्वोक्त दोषापेक्षांही अधिक शोकनीय होय असें विचारशील पुरुषांच्या बुद्धींत वागल्यावांचून राहाणार

नाहीं; आणि वर जी म्यां दयालु आणि न्यायी अशा परमेश्वराच्या प्रार्थनेत विनयाति क्रमणरूप दोषाची सूचना केली, त्याच दोषाचे हें परिपक्क फल होय, असें त्यांच्याध्यानांत येऊन प्रकृत दोष प्रदर्शनात पूर्वोक्त दोषकथनाचे समर्थनहि होईल. एकदा विनयभाव सुटला म्हणजे सलगीस आरंभ होतो, आणि ती सलगी विनोदास पोहोचविते; या देशांत, त्यांत विशेषेकरून संस्कृत काव्यांत, शृङ्गाररसाचे प्राधान्य असल्यानें त्या विनोदांत हा रस प्रचुर होऊन शेवटीं बीभत्स रसाचाही ग्राहुभाव होतो. असें असले तरी इतर लोकव्यवहारवर्णनपर काव्यांत लग्नविशेषीं समर्याद असल्यास शृङ्गार आणि बीभत्स हे रस सुखद्या आणि सचिपरत्वे आव्हादजनकही व्हावचास शक्य आहेत; परंतु भगवत्सतुतीत या रसाचे नुसाचा लवणाप्रसाधेही अल्प लेवन दुःसह, मग या रसाचे द्रोण भरभरूल यिणे हें खहास कर्म भरतखंडनिवाली भक्तजनांनीच करावें; इतरांच्यानें होणार नाहीं. पाहा:—

हरिरिहमुवधवधूनिकरे विलासिनिविलसतिकेलिपरे ॥ धू० ॥

पीनपयोधरभारभरेणहर्विरभ्यसरागं
गोपवधूरनुगायतिकाचिदुद्दितपंचमरागं ॥ हरिरिह० ॥

* * *

राखेहरिमिहविहितविलासं ॥ समरतिसनोसस्कृतपरिहासं ॥ धू० ॥

गोपकवनितंवर्वर्तामुखचुंवनलंभितलोमं
बंधुजीवमवृराधरपद्मसुलसितस्तिशोभं ॥ रासे० ॥

* * *

धीरसमीरेयमुनार्तारेवसतिवनेवनमाली
गोपीपीनपयोधरमद्दनचंचलकरयुगशाली ॥ धू० ॥

विगलितवसनंपरिहतरशनंघटयजघनमिधानं
किसलयशयनेपंकजनयनेनिविमिवहर्पनिधानं ॥ धू० ॥

—रीतगोविन्द

यांत पाहा हे या शृङ्गाररसानें कसे द्रोण भरले आहेत. यापेक्षांही प्रौढ रीतीने शृङ्गाररसान्वित भक्तिग्रेम पाहाणे असल्यास श्रीमद्भागवताचा मोठा ग्रंथ आहेच. आणखी याशिवाय पाहाण्याची इच्छा असल्यास ब्रह्मवैवर्तक पुराणांतील कृष्णजन्मखंड पाहावें. परंतु वेणिसंहार नाटककारानें तर वैष्णवांसही मलमली सुटे असा रस आपल्या नांदीच्या एका श्लोकांत ओतला आहे. त्या श्लोकाचा येथे उपन्यास करण्यासही मला लज्जेने संकोच वाटतो. मग असा शृङ्गाररसान्वित भक्तिग्रेम प्रगट करण्याचा जेथे शिष्टसांप्रदाय प्राचीन काळापासून चालत आहे, तेथे आपल्या

यःकश्चित् प्राकृत कवीने पुढल्या स्तोत्रांत कोठे सात आठ श्लोकांत या रसाचे एकदोन थेंब ओतले असल्यास (पहा-केका ७, १३, २४, ३५, ३६, ३७, ८३, १०२,) हा त्यांजकडे स मोठा दोष न येतां उलटे मला वाटते कीं, हें त्या रसाचे अत्यल्पत्व त्यांच्या सदभिरुचीचे ज्ञापक होते. इतके वाढल चालत असतां त्यांत त्यांनी आपल्या होडीस तो वारा फारसा न लागू देतां संभाळले, हें त्यांचे कृत्य मोठे सुत्य होय असें विचारी पुरुषांच्या ध्यानास येईल.

उया देशांत व ज्या लोकांत रसभरित म्हणून प्रसिद्ध काव्ये असतात, त्यांच्या गुणांचे अथायोग्य परीक्षण करण्यास, आणि त्याची हक्क वेण्यास त्याच देशाचे दोने आणि जीभ असली पाहिजे. इतर लोकांच्याने तसें अथान्याय परीक्षण होणे केवळ अशक्य असें माझें म्हणणे नाहीं; कदाचित् ते विशाल बुद्धीचे परीक्षक असल्यास योग्य परीक्षा करू शकतील; परंतु त्यांच्या रुचीने जो तहेशीय सूजनांस आनंद होईल, त्याच मानाचा आनंद अन्यदेशीय विद्रोनांस होणार नाहीं. याचीं कारणे बहुत आणि सूक्ष्म आहेत. उया लोकांत तंत्रपरंपरेने त्यांचा सहवास असतो त्यांचा पूर्वापर व्यवहार रोतिभाती, विद्या, ज्ञान, आचार या सर्व गोषुंच्या संघटनांने त्यांचीं मने तरीच रंगलेलीं असतात; म्हणून यांच्या काव्याने जे हर्षशोकादि विकार त्यांच्या मनावर होतील, तसे विकार अशा संघटनाच्या अभावामुळे ज्यांचीं मने तरीच रंगलीं नसतात त्यांजवर होणार नाहींत. अशा विचाराने पाहिले असतां हे पुढील स्तोत्र प्रौढ आणि रसिक काव्यांत गणिले पाहिजे. आणखी माझी अशी अटकळ होते कीं, हे स्तोत्र पंतांनी आपल्या वयाच्या उत्तर अदस्थेत रचिले असावे; ही अटकळ या काढ्याच्या प्रौढ वाणीवरून, आणि त्यांत जो प्रतिपाद्य विषय आहे त्यावरून कोणी केली असतां तिचा संभव आहेच, परंतु या स्तोत्रांतील ४६ च्या केकेवरून तर त्याविषयीं कदाचित् संशय असला तर तोहि दूर होईल असें मला वाटते.

आतां केकावली हें प्राकृत काव्य असून यावर आणखी प्राकृत दीका करण्याचे प्रयोजन काय, म्हणून इतरांच्या तर नाहीं, परंतु कदाचित् पंडितजनांच्या मनांत प्रथमतः आशंका उत्पन्न होईल. त्यास हें प्राकृत काव्य खरे, परंतु वामन, मोरोपंत यांसारख्या पंडितांचे काव्य जरी प्राकृत आहे, तरी ते पंडितांसच समजावयास शक्य असें प्राकृत काव्य आहे; त्यांत केकावलीसारखा ग्रंथ तर विशेषेकरून, या माझ्या म्हणण्यास तेही खार देतील. आणखी लोकस्थिति पाहिली असतां ब्राह्मण जातीच्या खाणीशिवाय पंडितरत्नाची उत्पत्तिही असंभवनीय; त्या खाणीतही इतर पर्थिव खाणीप्रमाणे गारगोटेच फार, कोट्यावधि गारगोट्यांत एखादें रत्न सांपडले तर नकळे. त्या पंडितांतही स्वाधीतशास्त्रज्ञानाचा अभिमान एकीकडे ठेवून, प्राकृत कवितेत कशी चमत्कृति आहे अशी जिज्ञासा धरून, गीर्वाण वाणीच्या

अभ्यासनाच्या माडीवरून प्राकृत ग्रंथ पाहाणयास खाली उत्तरण्याचें लघृत्व आणि श्रम बेणारा शतपंडितांमध्यें एखादा निघाला तर निघेल. तेव्हां या मानानें पाहिले असतां वामन, मोरोपंत यांचीं काढ्यें पाहाणारा दहा लक्षांत एखादा ब्राह्मण सांपडेल; निदान, लक्षांत तरी सांपडला तर सांपडेल. या माझ्या म्हणण्यांत जरी अतिशयोक्ति असली तरी ती फार आहे असें, याविषयीं यथायोग्य विचार करणारे कोणी म्हणणार नाहींत. मग ब्राह्मणव्यतिरिक्त जो फार मोठा समाज राहिला त्याची तर गोष्टच बोलावयास नको. केवळ या कवीच्या ग्रंथांच्या काठिण्यास्तवच यांच्या ग्रंथांचें दुर्ज्ञेयत्व आहे, असें कोणी माझ्या या म्हणण्यावरून समजू नये; परंतु या कारणाशिवाय आणखी बहुधा या देशांतील लोक अनभ्यस्त असून नुसतें वाचण्यालिहिण्याचेंहि ज्ञान त्यांमध्यें फार कमी असते. यामुळे हे ग्रंथ इतके दुर्ज्ञेय आले आहेत असें तर मला खचित् वाटतें. त्यांत मोरोपंतांचे काढ्य विशेषकरून इतके दुर्बोध कां याचें कारण या उपोद्घाताच्या आरंभीं सविस्तर कलाविलेच आहे. त्यांत आणखी विचार केला पाहिजे की, वामन-मोरोपंत यांसारव्या महापंडितांनी (येथें यांस महापंडित म्हटले याची शास्त्रीपंडित यांनी मला श्रमा करावी.) संस्कृत आषेत आपले ग्रंथ रचण्याचें तात्कालिक शुद्ध्य कृत्य सोडून प्राकृत ग्रंथ रचयांत जे इतके परिश्रम केले, यावरून सद्यःप्राप्त यशाकडेस त्यांनीं लक्ष न ठेतां इतर सर्व प्राकृत लोकांस ज्ञान व्हावें याच औपकारिक बुद्धीने त्यांनीं हे ग्रंथ रचले असावे अशी माझी दृढ अटकल होते. म्हणून हा त्यांचा परम स्तुत्य हेतु सिद्धीस नेण्याच्या मार्गांत ज्या ज्या अडचणी आढळतील, न्या न्या सर्व दूर करणे हा आतां आपला धर्म होय, असें मनांत आणून म्यां ही प्रकृत टीका करण्याचा उद्योग प्रथमतः हातीं धरिला. मोरोपंतांच्या साद्यांत कृतीचा अभ्यास करून, त्यांच्या सर्व काढ्यावर टीका लिहून, तें मुबोध करण्याच्या अतिमहत्कृत्यास अवकाशाच्या आणि सामर्थ्याच्या अल्पत्वामुळे प्रथम माझें मन धजेना; म्हणून आपल्या कवीच्या सर्व कृतींत अत्यंत प्रख्यात जीं काढ्यें त्यांमध्यें प्रस्तुत केकावलि स्तोत्र हें एक लहानसें प्रख्यात काढ्य जाणून म्यां यावर वानगीप्रमाणे पुढील टीका करण्यास आरंभ केला. त्यांतही या लहानशा ग्रंथाचा विषय निवळ भगवत्स्तुतिपर असल्यानें माझें मन अधिक लोभावले. त्यांत आणखी पंतांच्या काढ्यांत निर्णयात म्हणून वाखाणिलेल्या पुरुषांमध्येही बहुतेकांस केकावलि हा ग्रंथ साद्यांत लागत नाहीं, असाही बोभाट माझ्या ऐकण्यांत होताच; या सर्व कारणांवरून मोरोपंतांच्या ग्रंथावर टीका करण्यास हाच लहानसा ग्रंथ म्यां निवडून काढिला.

त्यांत ज्या विस्तारपद्धतीने प्रथम ही टीका करण्यास म्यां आरंभ केला, त्या गोष्टीस आज पांच वर्षे झालीं. त्या विस्तारपद्धतीचा मुकारंभीं हेतु असा होता की, माझी परम आवडती आणि सुशीला कन्या कावेरीबाई, जीस जगदीशानें आता

दोन वर्षे झालीं आपल्या सक्किंध नेले, तिळा ज्या रीतीने हे काब्य सुबोध होईल अशा रीतीने पालहाळ करून म्यां याजवर टीका लिहिली. ती अर्शी कीं, कोणताही कठीण शब्द पर्यायावांचून आणि अर्थावांचून ठेविला नाहीं; महाराष्ट्र ग्रंथभाषेच्या रूपांचीही पर्यायरूपे लिहून ठेविलीं; मनांत कीं, तिळा या अशा पद्धतीच्या टीकेवरून वर्षी ठाण्यांत सरकारी कामावर असतां प्रातःकाळीं मला जो दोनतोन तास बेळ सांपडे, तो या कामाकडेस देऊन आरंभिली, आणि तेथें सुमारे सहा महिन्यांत अर्धा अधिक इतका ग्रंथ संपविला. पुढे सरकारी काम सोडून घरीं मुंबईमध्ये आलीं, तेव्हां बाकी राहिलेला ग्रंथ लवकरच संपविला. त्यानंतर २३ वी मे सन १८६३ इसवीच्या रात्रीस त्या कन्येस जगदीशाने आपल्या जवळ नेले. त्या तिच्या विचो-गाने अत्यंत दुःखितांतःकरण होत्साता आपल्या मनांत विचार करून लागळों कीं, तिचे स्मरण राहाण्याकरितां वापी, कूप, तडाग, अथवा धर्मशाळा बांधून एम्बांदे पूर्त कर्म करावे तर तितके द्रव्यसामर्थ्य आपल्यास नाहीं; तेव्हां जिच्या अभ्यासाकरितां जो ग्रंथ लिहिण्यास प्रथम लेखणी हातीं धरली तोच ग्रंथ आतां तिच्या स्मरणास प्रवर्ण करून प्रसिद्ध करावा, आणि त्यापासून आपल्या स्वदेशीय लोकांस कांहीं उपयोग घडला तर तसें तरी स्मरणीय पूर्तकर्म करावे, असा मनांत विचार करून उद्या रीतीने आबालवृद्धांस हा ग्रंथ उपयोगी पडेल अशा रीतीने पुनः याचे पूर्वापर शोधन करून छापण्याकरितां सिद्ध केला.

मला एका गोष्टीची भीति वाटते कीं, प्रौढ बुद्धीच्या पुरुषांस समजावयास अगदीं अवघड नाहींत अशा शब्दांच्याही पर्यायावर पर्याय लिहून, अर्थविस्ताराही लांबवून या पुढील टीकेत फारच पालहाळ केला आहे; याचरून कित्येक विद्वज्जन पढील टीकेस दोष लावितील, त्याचा मी मोठचा विनयतेने स्वीकार करितों. परंतु वर जें म्यां कारण सांगितलें त्याचरून त्यांच्या ध्यानांत येईल कीं, हे मोरोपंतांचे लाहानमें काब्य केवळ प्रौढबुद्धीच्याच पुरुषांस सुबोध व्हावें म्हणून ही त्याचर पुढील टीका केली नाहीं; तर शाळांत पढणाऱ्या विद्यार्थ्यांस शब्दज्ञान व्हावें, शब्दांचा परस्परान्वय समजावा, आणि कोठे कोठे वाक्यांत अलंकाराचेही ज्ञान व्हावें, असा जो माझा मुळचा हेतु होता तो तसाच अबाधित ठेवून, त्यास विद्वज्जनांच्याहि आदरास पाव्रता याची म्हणून उत्तरोत्तर अर्थाची ढाढर्यता आणि अधिकाधिक अनुकूलता दाखविण्याकरितां जे शब्दांचे पर्याय न्हणून अशी-खूण करून लिहिले आहेत, तेही चढत्या पायरीने प्रविष्ट केले आहेत; आणि वाक्याचे अर्थ आणि आशाचीही त्यांच्या गांभीर्याच्या आणि गूढत्वाच्या प्रमाणानें वरच्या बडीपासून आंतील घडचा उकलून दाखविले आहेत; आणि आवश्यक स्थळीं त्यांचे दूंगितार्थ आणि

ध्वन्यर्थही सुचविले आहेत. मूळ शब्दाच्या अर्थाची परिपूर्तता दाखविण्याकरितां जेथें शब्दांतराचें अथवा वाक्यांतराचें अंतर्निवेशन आवश्यक, तेथें अशा खुणेने तो त्या खुणेच्या मागला अंतर्लेख दाखविला आहे. आणखी स्थळोस्थळीं अर्थाच्या समर्थनाकरितां आणि स्पष्टीकरणाकरितां त्या त्या पृष्ठाखालीं वारीक अक्षरांनी टीपा करून ग्रंथांतराचीं पुष्कल संस्कृत आणि प्राकृत प्रमाणेही दिलीं आहेत. सारांश, हा पुढील मोरोपंतांचा लहान ग्रंथ सर्वांस सुबोधित करण्यांत त्यास जितका योग्य त्यापेक्षांही कदाचित् अधिक श्रम घेण्यांत म्यां आपले अंग चोरिले नाही; म्हणून विद्वज्जन मजवर कृपाच करितील असा मला भरंवसा आहे. आणखी मला दुसरी अशी भीति बाटते की, या माझ्या पुढल्या ग्रंथांत प्रमादानें अथवा माझ्या अज्ञानानें अशुद्ध लेख पडले असतील, आणि कोठे कोठे मूळ अर्थाचीही सूक्ष्मता माझ्या लक्षांत आली नसेल, आणि कोठे विवरीत अर्थही लिहिण्यांत आला असेल, तर शास्त्रीपंडितांनी आपल्या उदार अंतःकरणांनी—सांप्रतच्या धर्मशास्त्राप्रमाणे कलियुगांत शुद्ध क्षत्रिय आणि शुद्ध वैश्य हे वर्ण नाहींत, म्हणून तेच सांगतात. तेव्हां अर्थात् ब्राह्मणाभावीं अवशिष्ट राहिलेल्या वेदोक्त मंत्रांनीं असंस्कृत अशा जातींतच माझा जन्म असल्यानें यथाशास्त्र मजकडून शास्त्राध्ययन अथवा काच्य-व्युत्पत्ति घडणे दुर्बंट, आणि वर्णप्रमाणे वाणीही असंस्कृत, या कारणाकडे स आपलो दृष्टि पोहोचविली असतां उक्त दोषांविषयीं त्यांची क्षमा मागण्यास मला मोठा अवकाश आहे. आतां ही पुढील टीका केल्यानें जर या आपल्या महत्कवीचा काच्यसमूह समजणाच्या मार्गाचें मजकडून उद्घाटन होऊन तेणेंकरून स्वदेश-विद्यांचें ज्ञान प्रसरणाच्या कायांत मजकडून कांहीं तरी सुदामाच्या पृथुक्तंदुळा-पंणाप्रमाणे साहित्यार्पण झालेंच तर या माझ्या श्रमाचें साफल्य झाले असे मानून मीं समाधान पावेन.

या केकावलि ग्रंथावर पुढील टीका लिहिण्यास आरंभ करावयाच्या पूर्वी म्यां या ग्रंथाच्या शुद्ध प्रती जितक्या मिळतील तितक्या मिळविण्याचा प्रयत्न केला. त्यांत माझ्या ऐकण्यांत होतें की, मोरोपंतांनी आपल्या सर्व कृतीतून बहुतेक ग्रंथ स्वतः आपल्या हातानें लिहून ठेविला आहे, त्यांत ही केकावलीही आहे. ती सारी त्यांची कृति त्यांचे नातू खालीं पंढरपुरीं सुखवस्ती करून राहातात, त्यांतून एका कुटुंबाच्या संग्रहीं आहे; त्यांच्या मुलांची म्हणजे पंतांच्या पणतांची व माझी गांठ पडली तेव्हां म्यां त्यांस त्यांच्या पूर्वजांच्या ग्रंथावर टीका करून त्यांचे उज्ज्वलन करून पंतांची सेवा करण्याचा आपला मनाचा निर्धार सांगितला; आणि या कायांत त्यांनी कृपा करून पंतांच्या हातचा लिहिलेला केकावलीचा ग्रंथ त्यांच्या संग्रहीं आहे तो शेवटीं दोन दिवस तरी मला पाहाण्यास यावा, म्हणजे संशयरहित शुद्ध ग्रंथावर टीका होईल; इतके साहित्य त्यांनी आपल्या

च डिलांच्या कीर्तींच्या वुद्ध्यर्थ करावें म्हणून म्यां त्यांस फार विनवणी केली; परंतु हा वेळपर्यंत तसें घडून माझी इच्छा सफल झाली नाही. शेवटी केकावलीचे एक पुस्तक शिलांगापावर छापिले होते त्याची एक प्रत माझ्या संग्रही होती, ती आणि पुण्याहून आमचे जुने मित्र राजश्रा परशुरामपंत गडबोले यांनी आपल्या हातानें केकावलीचे पुस्तक शुद्ध लिहिले होते ते त्यांजकडून कांहीं दिवस मागून आणविलें ते, अशा दोन प्रतीवरून कोठे शुद्धाशुद्ध पाहून ही पुढील प्रत सिद्ध करून या ग्रंथावर टीका केलो आहे. पंतांच्या हातचे लिहिलेले पुस्तक जर या कायांत पाहाण्यास मिळते, तर फारच चांगले होते; परंतु मला असें वाटते की, या पंतांच्या ग्रंथाचे फारसें पाठांतर झाले नसावे. कोठे मूळचा पाठ बदलला असला तर तो फारच थोडा असेल. शतपंडितांमध्ये एखादा पंडित प्राकृत ग्रंथाचे आस्थापूर्वक अवलोकन करणारा सांपडेल, म्हणून जें म्यां वर सांगितले, त्याच विरल कोटींत परशुरामपंत यांची गणना केली पाहिजे. त्यांनी पंतांच्या काव्यावर फारलक्ष दिले आहे, आणि त्यांनी आपले हातचे लिहिलेले केकावलीचे मूळ पुस्तक उपयोगी पडण्याकरितां माझ्या स्वाधीन केले, ही त्यांची मजवर मोठी स्मरणीय उपकृति आहे असें मी समजतो.

जगत्पिता परमेश्वर यास प्रथम दंडवत प्रणिपात करून, नंतर ज्यांच्या उद्दरीं त्या जगदीशानें मला जन्म दिला त्या परमवंद्य आणि प्रेमास्पद मातापित्याचें नामयुग्मानें या माझ्या टीकेस अभिधान देऊन, यश देणारे मातृनाम यशोदा आणि त्या यशाची निर्मलता दर्शविणारे पितृनाम पांडुरंग, अशा नामयुग्मास वंदन करून या उपोद्घातासहित आतां मी आपला ग्रंथ संपवितो.

निवासस्थान मुंबापुरी

चैत्र शु० १० शके १७८७ क्रोधनाम संवत्सरे.

मु० ॥ ५ वी माहे एप्रिल सन १८६५ इसवी.

दादोबा पांडुरंग.

श्री दासगणूचा अभिप्राय.

८२

“दासगणूचा अनेक आशीर्वाद. श्री साईंलीला मासिक पुस्तक पोंचले. कै. दादोबा पांडुरंग, मराठी भाषेचे पाणिनी यांनी आपल्या चिकित्सक बुद्धीने यशोदा पांडुरंगी नांवाची सुव्होव व सरस टीका कविकुलगुरु आर्याचार्य श्री मोरोपंत यांच्या केकावळि नांवाच्या जगप्रसिद्ध सर्वोत्तम काव्यावर केली, तिचा आपण साईंलीलेमार्फत जीर्णोद्धार करीत आहात, हे आपणांस निःसंशय भूषणावह आहे. मला वाटते, श्री साईंलीलेचा एकचतुर्थीश भान श्री यशोदा पांडुरंगीकरितां राखून ठेविल्यास महाराष्ट्र वाचकांवर आपले उपकार होणार आहेत. कारण अलीकडे ही टीका अगदी दुर्भिल झाली आहे. मी यशोदा पांडुरंगी नांवाची टीका वाचली नव्हती; नुसते तिचे नांव एकत होतो; बाबासाहेब, फार काय सांगावे, ही टीका वाचीत असतांना माझे डोळे कित्येक वेळ भरून आले व टीकाकाराच्या उच्च दर्जाच्या विवेचनशक्तीचे कौतुक वाटले.

असो. टीका आपल्या हाताने श्री साईंलीला मासिकांत पूर्ण येवो, अशी त्या जगन्नियंत्याची व श्री साईंबाबांची प्रार्थना करून रजा घेतो. लोभ असावा हे आशीर्वाद.”

दासगणू.

वर्गणीदारांकरितां

१ श्रीसाईलीलेचा वर्षारंभ चैत्र महिन्याचे अंकापासून आहे. नक्कीन वर्गणीदारांस वर्षारंभापासून अंक घ्यावे लागतील.

२ पत्ता बदलणे ज्ञात्यास लगेच आम्हांस कळवावै. क्रदललेला पत्ता न कळविल्यामुळे कित्येक वेळां अंक गहाळ होतात.

३ अंकासंबंधी पत्रव्यवहार आमचेकडे करावा.

४ लेखासंबंधी पत्रव्यवहार संपादक व प्रकाशकांकडे करावा.

वार्षिक वर्गणी.

वार्षिक वर्गणी टपाल खर्चासह मनिझॉर्डरने अगाऊ रु. ३।=, व्ही. पी. ने रु. ३।।, फुटकळ अंक १ मागील अंकास शिळ्डक असत्यास ॥-

व्यवस्थापक—श्रीसाईलीला

लेखकांकरितां

१. श्रीसाईलीलेत प्रसिद्धीसाठी पाठविलेला लेख अथवा कविता कागदाच्या एका बाजूवर, मार्जिन सोडून, सुवाच्य बालबोध लिपीत असावी. पेन्सिलीने किंवा कागदाचे दोन्हीं बाजूस लिहिले आ मजकूर छापण्यास फार त्रास पडतो.

२. लिखाणासोबत पूर्ण नांव व पत्ता दिला पाहिजे. नांव प्रसिद्ध न करितां टोपण नांवाखाली प्रसिद्धि द्यावयाची असत्यास त्याप्रमाणे कळवावै.

३. लेख अथवा कविता हाती आव्यानंतर १ महिन्यात पसंति अगर नापसंति कळविली जाईल. पसंति कळविल्यानंतर, आम्हांस कळविल्याशिवाय लेखकांनी तो मजकूर दुसरीकडे छापविण्यास देऊ नये.

४. लेखांत योग्य तो फेरफार करण्याचा अधिकार आमचेकडे राहील. येईल तसा शब्दशः प्रसिद्ध करण्याची हमी आम्ही घेत नाहीं.

५. लेखासोबत पुरेसे पोस्टेज आव्यास, नापसंत लेख परत करूं.

प्रकाशक—श्रीसाईलीला

श्री मानाय प्रमङ्ग.

श्री मार्हलीला

मासिक पुस्तक.

वर्ष ८ वें] अंक ६, अक्टूबर [आश्विन

१०१

८२

भवति
भवाणी
शंकराचार्य

नहिनी इलगत जल्म सतितरलम् । तद्दुजीवनमतिशय चपडम् ।

क्षणस्पि सउजनसंगतिरेका ।

भवति भवाणी तरणे नैकिः

संपादकः—रामचंद्र आत्माराम तर्खणः ।

अनुक्रमणिका.

पुण्यतिथि उत्सव आणि उत्सवाचा कार्यक्रम ...	... ...	१—२
अनुभव	... ...	१—३
अनुभव	... ...	१—६
श्री कायम फंड खाते	... ...	१—४
श्री भक्तमंडळ खाते	... ...	५
शैलधी अर्थात् शिर्डी वर्णन	... ...	१—८
श्रीसमर्थ सद्गुरु साईबाबा महाराज (.) पुण्यतिथी-दिन व पुण्यतिथी विधिनिर्णय	... ...	१—६

विनंति.

सुप्रसिद्ध श्री मोरोपंत कविकृत केकावलि या भक्तिरसप्रेमामृतानें
ओथंबलेल्या काव्यावर कै. रा. ब. दादोबा पांडुरंग यांची “यशोदा पांडुरंगी”
टीका जी साठ वर्षापूर्वी छापून प्रसिद्ध झाली होती व आजमितीस अत्यंत
दुर्मिळ झाली होती तिची दुसरी आवृत्ति छापून तयार झाली आहे. किं. रु. २.

कै. गोविंदराव रघुनाथ दाभोळकर यांचा सुप्रसिद्ध ओजस्वी व प्रासादिक श्रीसाईसच्चरित हा ग्रंथ बांधून तयार आहे. पानें अदमासें १०००.
किं. रु. २--८--०.

रा. आ. तर्खंड.

व्यवस्थापक—श्रीसाईलीला कचेरी.

श्री साई भक्तांस विज्ञप्ति.

कोणाला श्री साईमहाराजांबद्दलचे त्यांचे स्वतःचे अनुभव श्री साई-
लीलेंत प्रसिद्ध व्हावे म्हणून पाठविण्याचे असतील त्यांनी ते आमचेकडे
पाठविल्यास ते प्रसिद्ध होण्याबद्दल आदरपूर्वक योग्य तो विचार होईल.

रा. आ. तर्खंड
—प्रकाशक

॥ श्रीसाईबाबा प्रसन्न ॥

पुण्यतिथि उत्सव

कृ. सा. न. वि. वि. श्री. समर्थ सद्गुरु साईमहाराज यांची पुण्यतिथि येत्या
आश्विन शु. १० बुधवार शके १८५३ ता. २१-२०-३१ रोजीं श्रीक्षेत्र शिर्डी
येथें महाराजांच्या मंदिरांत होणार आहे. तरी या समर्थांनी आपण कृपा करून आपल्यां
कुटुंबांतील बालगोपाळांसह व मित्रमंडळीसह तीर्थप्रसादास अवश्य यावें, अशी नम्र
विनंती आहे.

सद्गृह कार्यासाठी वर्गणी पाठविणें असल्यास ती खाली दर्शविलेत्या कोणत्याही
सद्गृहस्थांकडे पाठविण्याची कृपा व्हावी.

१ श्रीयुत रा. आ. तर्खड, ऑ. खजिनदार, १० जर मॅन्यन, वाढें.

२ श्रीयुत सुंदरराव दि. नवलकर, ऑ. चिटणीस, १४१ साईभुवन, प्रिन्सेस
स्ट्रीट, मुंबई नं. २.

३ रावसाहेब. बा. वि. देव, ५२ स्टेशनरोड, ठाणे.

४ श्रीयुत बापुराव राघवजी बोरावके, अं. दुर्यम चिटणीस, शिर्डी.

ता. कोपरगांव, जि. नगर.

आपले आज्ञांकित,

मोरेश्वर विश्वनाथ प्रधान
बालकृष्ण विश्वनाथ देव
तात्याजी गणपत पाटील कोते
सखाराम बळवंत धुमाळ
वासुदेव नारायण चांदोरकर
श्रीसाईबाबा शिर्डी संस्थानचे ट्रस्टी.

उत्सवाचा कार्यक्रम.

ता. २१-१०-३१ आश्विन शु.० १० दुधवार.

सकाळीः—संस्थानचा रुद्राभिषेक व पवमानाभिषेक मंगलस्नान, पूजा व आरती व विधियुक्त पुण्यतिथि आदृ.

दुपारीः—प्रसाद, पुराण व कीर्तन.

रात्रौः—भजन, रथाची मिरवणूक.

ता. २२-१०-३१ आश्विन शु.० ११ गुदवार.

सकाळीः—संस्थानचा अभिषेक, स्नान, पूजा व आरती.

दुपारीः—फराळ किंवा भोजन व पुराण.

रात्रौः—भजन, पालखी व चावडी.

ता. २३-१०-३१ आश्विन शु.० १२ शुक्रवार.

सकाळीः—काल्याचे कीर्तन.

दुपारीः—पुराण. नंतर श्रामभोजन.

श्रीयुत काशीनाथ सखाराम पाटील राहणार पेण हे आपले श्रीसाई माउर्लांचे सध्याचे अनुभव येणेप्रमाणे प्रत्यक्ष कळवीत आहेत. हे गृहस्थ एक साधारण स्थिरीतले कामगारवर्गपैकीं आहेत, आणि मुंबईस सुतारकाम, यांत्रिक फिटरकाम वगैरे करून आपला चरितार्थ चालवीत असतात. शिर्डीच्या श्रीसाई बाबावर त्यांची पूर्ण श्रद्धा आहे, आणि जेव्हा जेव्हा शिर्डीस काढी दुरुस्तीच्या कामासाठी त्यांना पाठविण्यांत येत असते त्या वेळी उत्साहाने हातां-तर्भीं कितीही कमाईचीं कामे असलीं तरी तीं बाजूला साखून, शिर्डीस श्री-समर्थीच्या कामासाठीं ते जात असतात.

(१) पेणला खाडीमध्ये याच्या कुटुंबाच्या मालकीची भातजमीन आहे. मोठे उधाण (म्हणजे वसंत ऋतूतील मोठी भरती) येण्यापूर्वी पाऊस पडून त्या तापलेल्या जमिनीत बीं पडलें असतां आणि नंतर उधाणाचे खारे पाणी त्या जारोवर येऊन गेलें असतां, पीक उत्तम प्रकारचे येते असा त्या गांवच्या गांवकरी लोकांचा पूर्ण अनुभव आहे.

त्याप्रमाणे यंदा पाऊस पडण्यास विलंब झाला. उधाणाचे खारे पाणी त्या जागेवर फिरून त्या जागेची ऊब नष्ट झाली. आता पाऊस पडला तरी पीक रुपयांत आठ दहा आणे उतरेल असे वाटले.

नक्षत्रावर नक्षत्रे कोरडीं जाऊ लागलीं, त्यामुळे कुआबा व ठाणे जिल्ह्यातील शेतकरी हवालदिल झाले. इतक्यांत पाऊस पडला. पेरण्या झाल्या. धान्य उगवलें. वीत दीड वीत वर आलें. नंतर लावण्या झाल्या. शेते जोमदार दिसूं लागलीं. सर्वांना आनंद वाटला. त्यानंतर सर्व कोंकण प्रांतात भयंकर वृष्टि झाली. आठवड्यावर आठवडे पावसाची सारखी झोड लागली. सर्व शेते पाण्यांत बुडालीं. त्यांत काशीनाथाचे शेत विशेष खोलगट जाऱ्यांत होते. सर्वांची निराशा झाली. तशा पाण्यांतून काशीनाथाच्या शेतांतले कोंब पाण्यावर ढोकावू लागले. त्याचे शेत बचलें. बाकीचीं उचवट्यावरचीं शंते ज्याची बचण्याची आशा होती तीं सर्व शेते नष्ट झालीं. या गोष्टीचा उलगडा नाही. काशीनाथाची व त्याच्या घरांतल्या सर्व मंडळीची पूर्ण खात्री आहे की, श्री साईबाबानींच त्याच्या अघित मायेने त्यांचे शेत बचाविले.

(२) श्रीयुत काशीनाथ यांचा धाकटा भाऊ माझगांवांत पी. अंडो. कंपनीच्या कारखान्यांत फिरकामावर आज कित्येक वर्षे नोकरीवर आहे.

सुप्रिन्टेन्डन्ट साहेबांची त्याचें काम पाहून त्याच्यावर मर्जी आहे. असें असूनही गेल्या ऑगस्ट महिन्याच्या पंधराब्या तारखेच्या सुमारास साहेबाने त्याला अमुक बोटीवर जाऊन काम करण्याचा हुक्म केला, आणि सांगितले की, बरोबर एक विगारी घेऊन जा. असें काम करताना दोन विगारी असल्याशिवाय तें होणे असंभवनीय असल्यामुळे त्याने साहेबाला त्याप्रमाणे सांगितले. साहेब ऐकेना. फारच रागावला व आपण स्वतः तें काम करावयाला गेला. आणि एक मजूर सोबतीस असल्यास हें काम होऊं शकते हें दाखविताना एक पंचवीस रुपयाचें हत्त्यार साहेबाच्या हातून पाण्यात पडले. झाले. वड्याचे तेल वांग्यावर. त्याचा घुसा काशीनाथाच्या भावावर काढला. दुसऱ्या दिवशी त्याला कामावरून दूर केले. त्याने दुसरीकडे नोकरी मिळावी म्हणून सर्टिफिकेट मागितले. पहिल्या तारखेनंतर देईन असें साहेबाने त्याला सांगितले.

काशीनाथ म्हणतो की, त्याच्या कुटुंबातील सर्व माणसें चितातुर झाली. कारण कायमचा पगार मिळविणारा असा तो त्याचा भाऊ. स्वतः फुटकळक म कोठे मिळेल त्यावर रोजीं मिळवून निर्वाह करणारा. तेव्हां पुढे होईल कसें याची सर्वांना विवंचना पडली.

याच वेळी लेखकाच्या घरी कांहीं सुतार काम निघाले होते आणि त्या कामावर काशीनाथ याची योजना होती. एके दिवशी संध्याकाळीं कोणी सद्गुहस्थ लेखकाजवळ श्रीच्या हातची उदी मागावयासाठी आले. त्याना थोडी दिली. ते गेल्यावर लेखकाने काशीनाथाकडे पाहिले. तो उभा होता. त्याच्या चर्येवर चिता स्पष्ट दिसत होती. लेखकाने त्याविषयी त्याला विचारले; पण काशीनाथ कांहीं बोलेना. तेव्हां लेखकाने श्री साईमाउलीच्या इततची आपल्याजवळ असलेली थोडी उदी त्याला दिली आणि त्याला सांगितले “काशीनाथ, ही उदी पूजेमध्ये जपून ठेव.”*

काशीनाथ ती उदी घेऊन घरी गेला. ऑगस्ट महिन्याची ३१ वी तारीख होती. त्या रात्री त्याने आपल्या भावाला ती उदी खिशात ठेवून दुसऱ्या दिवशीं साहेबाला भेटण्यास सांगितले. त्याचा भाऊ ती उदी घेईना आणि

* पुढेमार्गे या उदीविषयीं एखाद्या लेखांत खुलासा होईल.

म्हणाला कीं, उद्यां पहिल्या तारखेळा आणखी पुष्कळ माणसांना रजा होणार आहे. काशीनाथाने आग्रह घरिला. भावाला सांगीतले कीं, ही उदी तुं खिशांत ठेवच. आणि बाबांवर पूर्ण भरंवसा टेचून जा आणि साहेबांना भेट. बाबा आपलीं सर्व संकटे दूर करतील. तसें त्यांनी नाही केले तर अतःपर शिर्डीस जाणार नाही, असें त्रागायुक्त बोलून भावाला कारखान्याच्या दरवाज्यावर पाठविले. तेथे जाऊन तो पाहातो तों ४०० (चारशे) माणसे कामावरून दूर केल्याचे त्याला दिसले. त्याच्या छातीत धस्स झाले. साहेबाने त्याला पाहिले. जवळ बोलावले. कां आलास म्हणून विचारले. त्याने सांगितले सर्टिफिकिटासाठी आलो. साहेब म्हणाला, “तुझा नोकरीवरून दूर करात नाही. कामावर चल.” असें म्हणून त्याच पगारावर त्याची नेमणूक केली.

काशीनाथाने ही हकीकत काळ रोजी (ता. २-९-३१) लेखकाला सांगितली आणि म्हणाला “बाबासाहेब ! हा सर्व साईबाबाच्या त्या उदीचाच परिणाम आहे असें आम्हां सर्वांना वाटत आहे !” हें बोलतांना काशीनाथाचा कंठ सद्दित झाला होता. ही हकीकत जशीच्या तशीच प्रसिद्ध करण्यात लेखकाला साहजिक आनंद वाटत आहे.

रा. आ. तर्खड
संपादक—श्री साईलाला.

ता. क. दर पावसाळ्यात छप्पर गळून तों पाणी श्रीसाईबाबाच्या समाधीवर पडून त्रास होत असे. हें गळते बंद करण्यासाठी तज्ज्ञाचा अभिप्राय घेतां छप्पराचा फेरफार करावा लागेल आणि त्यासाठी किमानपक्षी रु. ८०० (रुपये आठशेंचा तरी) खर्च पडेल असा अंदाज पडला. सध्याचे सेक्रेटरी व कमिटीवरील दुसरे गृहस्थ यांना हें इष्ट न वाटून त्यांनी काशीनाथाला या वर्षाच्या वैशाखांत इतर कामासोबत हें पण काम करण्यासाठी पाठविले आणि डांबर गरम करून मांजरपाटाचे तुकडे वापरून हें गळते बंद झाले. खर्च पांचसहा रुपयांचा आला !!

अनुभव

ता. ६ नोवेंबर १९३१ रोजी रा. ब. मोरेश्वरराव प्रधान यांच्या घरी सांताकुळ येथे रा. सा. देव यांचे बरोबर संस्थानाच्या कामासंबंधाने गेले असता श्रीयुत प्रधान यांनी सांगितलेली गोष्ट:—

“ गेल्या जन्माष्टमीच्या दिवशी आमचे (श्रीयुत प्रधान यांचे) घरी श्रीसाईबाबांची कांदी पुण्याची भक्तमंडळी आली होती. त्यांत श्रीयुत विठ्ठल यशवंत देशपांडे या नांवाचे गृहस्थ होते. त्यांनी स्वतःसंबंधाने सांगितलेली हकीकत.

हे गृहस्थ सध्यां सुमारे २५३० वर्षांच्या उमरीचे असावेत. यांच्या दहाव्या वर्षी म्हणजे सुमारे १५२० वर्षांमार्गे ही गोष्ट वडली.

त्यांचे आजोबा त्या वेळी हयात होते, आणि दोन्ही डोळ्यांनी अंध होते. त्यांना हात धरून फिरवावें लागत असे. एक तर वृद्धावस्था, आणि त्यांत अशी परावर्लंबनीय स्थिति. मग त्या जीवाळा काय वाटत असेल ते तोच जीव जाणे.

आदल्या वर्षी श्री विठ्ठलरावांचे वडील व त्यांची मातुःश्री शिर्डीला जाऊन श्रीचे दर्शन करून आली होती. त्यांच्या श्रीसाई माऊळीच्या उत्साह-पूर्वक कथानकावरून, आजोबांना स्फृति झाली की, आपणही जाऊन श्रीच्या पायां पडावे. संतांचे सामर्थ्य अगाध असते ह्याविषयीं म्हातान्याची पूर्ण श्रद्धा आणि त्यांच्या कृपेने कदाचित् गेलेली दृष्टि पुन्हाही मिळेल ही आस्था व इच्छा.

आमची घरची या वेळी गरिबीच असल्याकारणाने आणि दुसरे कोणीही बरोबर नेणारे नसल्यामुळे आणि आजोबांच्या वारंवार अत्यंत केविलवाण्या विनवणीमुळे श्री विठ्ठलराव म्हणाले, माझ्या मात्यापित्यांना दया येऊन आणि श्रीसाईबाबांविर पूर्ण विश्वास असल्यामुळे आजोबांना शिर्डीस पाठ-विष्ण्याचे त्यांनी ठरविले. आणि सोबत म्हणून आमची योजना केली !

मी तर त्यावेळी केवळ नादान पोर ! वय सुमारे दहा वर्षांचे ! असें असूनही, माझ्या ताब्यांत अंध व वृद्ध आजोबांना देऊन, गाडींत झोप न घेण्याची सक्त ताकीद देऊन नाशिक सोडल्यावर अमुक अमुक स्टेशने येऊन नंतर मनमाडला उतरावयाचे आणि तिकडून दौँडाकडे जाणारी गाडी पकडून कोपरगांवला उतरावयाचे, तेथें टांगा करून शिर्डीस जावयाचे वगैरे पुनः पुनः पुनः एखाद्या घडयाप्रमाणे मला शिकवण देण्यांत आली होती.

मी तर केवळ एक लहान पोर ! स्वतः स्वंत्र रीतीने लांबचा प्रवास करण्याची ही पहिलीच वेळ ! त्यांतल्या त्यांत रात्रीचा प्रवास ! दोन अडीच वाजतां उतरून दुसरीकडे जाण्याची गाडी पकडावयाची आणि अंध व वृद्ध आजोबांचा सांभाळ करण्याची जबाबदारी !!!

गाडी सुटल्यावर पहिल्या पहिल्याने आनंद झाला; पण पुढे पुढे तशांत रात्रीची वेळा असल्याकारणाने कंटाळा येऊ लागला. आजोबांना स्वस्थ झोप घेण्याचे सांगून, मनमाड स्टेशनाकडे सारे लक्ष ठेवले, न जाणो मनमाड चुकून पुढे कोठे गेले तर परत कसे यावयाचे ही वार चिंता !!

आजोबा तर स्वस्थ झोंपी गेले होते. डुलक्या खात खात तारवठ-लेल्या डोक्यांनी जेमतेत नाशीकचे स्टेशन पाहिले. नंतर माझे थकलेले शरीर झोंपी गेले. मनमाड स्टेशनवर गाडी येऊन उभी राहिली. आम्ही उभयता गाढ निंद्रेत. गाडी आतां सुटणार इतक्यांत. “उठ निजतोस काय ?” असे खणखणीत शब्द आजोबांच्या कानावर गाढनिंद्रेत पडले. ते घडपडत उठतात तों “मनमाड ! मनमाडवाला कोई है !” हे पोर्टरचे शब्द ऐकतांच, आजोबांनी मला उठविले. मी त्यांना धीर देऊन खाली उतरविले न उतरविले इतक्यांत गाडी चालू झाली ! आजोबांना हे श्री साईबाबांचेच कानावर पडलेले झोंपेतले शब्द व हा त्यांचाच खास खेळ असें वाटून आनंद झाला. नंतर दौँडाकडे जाणाऱ्या गाडींत बसून, कोंपरगांव गांठून, तांगा करून श्रीगंगेत स्नाने केली. आणि त्यानंतर शिर्डी गाठली.

दीक्षितसाहेबांच्या वाढ्यात उतारा करून आजोबाना हाती धरून विचारीत विचारीत श्री साईबाबांच्या दर्शनाला गेलो. आम्ही दाघे दूर उमे राहिलो. आमच्याकडे पाहून बाबानीं आम्हांला आपल्याजवळ बोलावले. तेव्हां आजोबाना बाबांच्या पायावर घातले; आणि बाबाना सांगितले, “बाबा! यांना दिसत नाहीं!” बाबा म्हणाले, “दिसेल रे ! ”

बराहून निघताना वडील म्हणाले होते की, “बाबा कदाचित दक्षिणा मागतील, ती त्यांना दे, नाहीं म्हणून कोस ! ” हें लक्षांत ठेवले होते.

वरील संभाषण होताच बाबा मला म्हणाले “अरे ! दक्षिणा देतोस काय ?” मी म्हणालो, “देतों बाबा ! काय देऊं ? ” बाबा म्हणाले, “चार रुपये दे ! ” माझ्याजवळ पांच रुपयाची नोट होती ती काढून बाबांपुढे ठेवली. ते म्हणाले, “मला चारच रुपये पाहिजेत आणखी नकोत. ”

तेव्हां तेथे असलेल्या मंडळी जवळ मोड मागितली. ती कोणाजवळ मिळेना; तेव्हा आवाराबाहेर पडून गावांत मोड आणप्यासाठीं गेलो. गांव अपरिचित, वय लहान, केवळ पोर, त्यामुळे भटक भटकलो.

इकडे बाबानीं म्हाताज्याच्या डोक्यावर हात ठेविला. ज्ञाले ! म्हाताज्याला चांगले दिसूं लागले ! त्याच्या डोक्यातून आनंदाश्रू वाहूं लागले ! त्याला उदी घेऊन वाढ्यात जाण्याची आज्ञा केली. त्याप्रमाणे आजोबा दीक्षितांच्या वाढ्यात जाऊन बसले.

इकडे भटकून भटकून एकदांची मोड मिळाली. ती घेऊन बाबांकडे गेलो. चार रुपये त्यांच्या हातांत ठेविले, आणि आजूबाजूस पाहातो तो आजोबा कोठे दिसेनात ! घावरलो ! अनोळखी गांव ! त्यांत अंध व वृद्ध हातारा आजोबा ! आईबापांनीं माझ्या ताब्यांत दिलेला आणि त्याची सांभाळ ठेवण्याची सक्त ताकीद ! या सर्व गोष्टी लक्षांत घेऊन माझ्या लहानशा जीवाला त्या वेळी काय वेदना ज्ञाल्या असतील, त्याचे अनुमान करावे !

आवारावाहेर धांवून कावच्याबावच्या “माझ्या आजोबाला पाहिलेंत काय ? ” म्हणून रडत ओरडत जागोजाग पुष्कळ वेळ फिरलों, आणि थकून दीक्षितांच्या वाढयाकडे गेलों आणि पाहातों तों आजोबा चुनेचंदी बैठकीवर खुशाल बसलेले ! मला पाहातांच ते दुखून ओरडले, “अरे ! तू इतका वेळ होतास तरी कोठे ? ” त्याना दिसूं लागल्याचे तर मला कांही वेळ खरेच वाटेना ! नंतर खाणावळीत जेवण उरकून दोन प्रहरीं वाबांची रजा घेऊन आम्ही दोघे मुंबईस जाण्यासाठी निघालो.

कोपरगांवीं गाडी मिळावयाची आशा नसरांच भलतीच एखादी गाडी मिळावी असे सर्वांच्या अनुभवाचे प्रकार घडून मनमाढला मुंबईकडील गाडी मिळून दुसऱ्या दिवशी सकाळा दादर स्टेशनवर आलों.

महत्त्वाची एक गोष्ट सांगावयाची राहिली. आमची स्थिति त्या वेळी गरिबीची होती, हें पूर्वीं कळविलेच आहे. तशांत वडिलांनीं एक नवी करकरीत टोपी शिरीला जातेवेळीं मला घेऊन दिली होती, आणि सक्त ताकीद दिली होती, “पहा आपण गरीब माणसें ! टोपीला नीट जप. जर कां ती गाडीतून पडून घालविलीस तर तुला मरे मरे तो मार देईन ! समजलास !”

कर्मधर्मसंयोगानें मुंबई जवळ येत होती, इतक्यांत वाप्याच्या सपाऱ्यानें माझी टोपी गाडीतून भुर्कन् पार उडाली ! लहानच वय तें ! सडकून दहशत बसली कीं आतां आपले पुढे कसें होईल ? मरे मरे तो मार खावा लागेल या फिकरीत असर्ता दादर स्टेशन आले ! आम्ही दादरलाच राहात होतो. आम्ही दोघेही स्टेशनावर उतरलों. मीं टोपीच्या विवंचनेंत. आजोबा दृष्टि आल्याच्या आनंदात ! त्यांच्याकडे लक्ष पोंहचवावें इतक्यांत उतारूच्या गर्दीतन ते कोठच्या कोठें गेले.

मागाहून असें समजले की, वाटेत त्यांना कोणी स्नेही भेटले; त्यांनी दृष्टि आल्याची अत्यंत आश्र्यकारक अघटित घटना पाहून त्यांना प्रथम आपल्या घरी नेले होते.

इकडे टोपी गेल्यामुळे मळकट रुमाल डोक्याला बांधलेली, छत्तीस तासांच्या व जागरणाच्या प्रवासाच्या आणि माराच्या भीतीने काळवंडलेल्या अशा मुद्रायुक्त दशेने, आमची बालमूर्ति घराकडे मंदमंद पाउले टाकीत गेली.

घरी जातांक्षणीच प्रथम वडिलांचे दर्शन झाले. त्यांना पाहातांच माराच्या भीतीने थरथरून मी टाहो फोडून रडू लागले. माझ्या खड्या सुरांत रडण्याच्या आवाजाने घरांतील सर्व मंडळी धावून आली आणि सोबत आजोबान दिसल्यामुळे सर्वांना विपरीत घडल्याचे वाटून रडारड सुख झाली.

त्यातल्या त्यांत “अरे ! पण झाले तरी काय ? बोल ? झाले तरी काय ?” असें त्या गलक्यांत मोठमोठ्याने ओरडत माझे वडील माझ्या जवळजवळ जसजसे येत, तेव्हा भीतीने आमची स्वारी मोठमाठ्याने आक्रोश करीत एकएक पाऊल मार्गे हटत असे, आणि त्याप्रमाणे इतर सर्वही मोठमोठ्याने रडत !!

हां हां म्हणतां आजूबाजूची सर्व मंडळी गोळा होऊं लागली ! ग्रत्येकजण आपआपल्या कल्पनेप्रमाणे मोठमोठ्याने बोलून रडू लागले ! कोणाचा शब्द कोणाला ऐकूं येईना, असा एकच भयंकर कलहोळ झाला !!

सद्गृहस्थहो, हें ऐकताना आपल्याला स्वाभाविक रीतीने गुदगुल्या होतात, परंतु माझ्या लहानग्या जीवाला त्या वेळी काय झाले होते ही आपल्या कल्पनेबाहेरची गोष्ट आहे !!

असो ! हा खेदयुक्त प्रकार काही वेळ चालला होता; इतक्यांत आजोबा तेथें आले, त्यांच्या हातांत एक छानदार टोपी होती. त्यांना पाहातांक

श्रीसाई लीला

आणि दृष्टि आल्याचें समजतांच सर्वांना आणि टोपी मिळतांच मला काय
आनंद झाला असेल याची तरी कल्पना आपल्याला होईल काय ?

श्री साई माउळीच्या पार्यां मस्तक नमविण्याचा सुयोग त्यानंतर
थोड्याच अवधींत आम्हां सर्वांना आला.

बाबांवर सेवकाची पूर्ण श्रद्धा जडल्यास आश्र्वय तें कोणते ?

रावबहादूर, प्रधान म्हणाले, “बाबासाहेब ! श्रीयुत विठ्ठलराव ही हकी-
कत सांगत असतांना जर आपण त्यांची प्रेमाश्रुयुक्त चर्या पाहिली असती तर
आपणांला कितीतरी आनंद झाला असता !! ”

वार्दें ता. १६-९-१९३१

}

रा. आ. तर्खड
संपादक
श्रो साई लीला.

श्री कायम फंड खाते

50

三九

जून	१७ अंक ५ पृष्ठ ५	५९७-१२-०
,,	२३ कु. विमला देवी देसाई, बडोदे	५--०--०
,,	, , स. भा. कुडाळकर, वांद्रे	१--०--०
,,	, , क्यापटन (डा.) व्ही. जी.	
	हाटे, भवानगढ	५--०--०
,,	२६ रा. रा. श्रीराम सदाशिव तांबे, नागपूर	५--०--०
,,	२७ एस. जी. परुळकर, अमीन, भिकणगाव	५--०--०
जुलै	१ रा. सा. धोंडू मनोहर रत्नगारस्थी बेमेतारा	२--०--०
,,	, आर. व्ही. पाटणकर, नाशीक	२--८--०
,,	३ रा. रा. नारायण नरसिंह फडणीस,	
	जळगाव	३--०--०
,,	५ ,, दाजी विठ्ठल सांबारे, पालें. ए. जून	६--०--०
,,	,, यशवंत ज. गाळवणकर, वांद्रे, जून	५--०--०
,,	९ ,, आ. ला. आरोळकर, गुंटाकळ.	
	जुलै । सेप्टें.	१०--०--०
,,	,, एस. एस. पागनीस हस्ते. श्रीयुत सातघरे	२--०--०
,,	१० क्यापटन (सर्जन) बा. रा. चांदोरकर,	
	भंडारा.	१०--०--०
,,	१४ रा. रा. लक्ष्मण गोविंद मुंगी, नाशीक	५--०--०
,,	,, आ. प. डोळस जुलै ते सप्टेंबर.	१--८--०
,,	,, सौ. अनीबाई दामू लक्ष्मण कोळी,	
	खोचिवडे	१--०--०

६६६-१२-०

,,	१५ रा. रा. डी. आर. खवणेकर. कोळी-		
		वाढी, मुंबई	५-०--०
,,	१६ डा. एच् आर. कलार्क, खंभात		१०--०--०
,,	१८ रा. रा. बाळकृष्ण रा. सावंत, वांदे		१-५-३
,,	२४ डॉ. कातीलाल त्रिभुवनदास		
		कलार्क, खंभात	१०--०--०
,,	, , रा. रा. बी. के. चव्हाण, शहापूर		२-४-०
,,	२६ ,, रा. आ. तर्खड, वांदे.		५-०--०
,,	, , „ लक्ष्मण गोविंद मुंगी, नाशीक		२-०--०
,,	, , „ रामचंद्र सीताराम देव, अंधेरी		१--०--०
,,	, , „ पांडुरंग जी. म्हात्रे.		१-०--०
,,	, , “ कृष्णाजी नारायण पेंडूरकर, कुले		५-०--०
,,	३१ मे. शापुरजी तलाटी, धोबी तलाव. मुंबई		२-०--०
ऑगस्ट	२ रा. रा. यशवंत ज. गाळवणकर, वांदे, जुलै,		५-०--०
,,	, , „ मंगेशराव शिवजी नायक साटम, देवगड		२--०--०
,,	, , „ दाजी विठ्ठल सांबारे.		५१-०--०
,,	३ „, नारायण नरसिंह फडणीस, जळगाव		२--०--०
,,	५ „, गजानन शिवराम पाटणकर, पारनेर		१०--०--०
,,	६ „, क्यापटन (सर्जन) भा. रा. चांदोरकर,		
		भंडारा	१०-०-०
,,	,, डॉ. छोटालाल भुलाभाई भट, मुरबाद		५-०--०
,,	७ रा. रा. दत्ताराम आनंदराव पितळे, मुंबई		१-४-०
,,	,, „ रा. व्ही. पाटणकर, नाशीक		२-८-०
,,	,, „ एस. व्ही. गुप्ते, कल्याण		१-४-०
,,	,, रा. सा. डी. व्ही. परुळेकर, विरार		१-४-०
,,	,, कु. इंदुबाई आर. चोणकर, बोरिवली.		५-०--०
			८०७-१-३

श्री कायम फंड खाते

३२

८०७—९—३

,,	,, रा. रा. शामराव आर. जयकर, पाले	४--०--०
,,	१० ,, रा. वा. मोडक, पुणे	५--०--०
,,	,, भिकाजी भोई तमासगीर	६--०--०
,,	१३ ,, बापु श्रीकृष्ण महाजन, पुणे	२--०--०
,,	,, क्यापटन (सर्जन) व्ही. जी. हाटे,	
	भवानगड	५--०--०
,,	१६ रा. रा. त्रिवक्त गोविंद पाटील, भांडुप	१--४--२
,,	,, सौ. उमाबाई परांजपे, ठाणे	१--०--०
,,	,, श्रीमति राधाबाई पेंढारकर	५--०--०
,,	,, सौ उमाबाई देव श्री विलास	
	शिरा जुलै	५--०--०
,,	,, „ „ पेटी, जून	२--०--०
,,	सौ. कमलाबाई देव श्री. वि. शिरा,	
	आगस्ट	५--०--०
,,	„ „ „ „ पेटी जुलै	२--०--०
,,	२० रा. रा. सेकेटरी मराठा प्राविहिनी	
	फंड डिविडंट	५--१४--०
,,	,, वी. सी. बोरवणकर, ठाणे	२--२--०
,,	श्री. राधाबाई पेंढारकर „	१--०--०
,,	कै. राधाबाई देव, हस्ते रा. सा. देव	१--४--०
,,	कु. ताराबाई नारायण गोरक्षकर,	
	सान्ताकूळ	३--०--०
,,	सौ. बनूबाई शामराव धुरंधर	२--७--९
,,	रा.रा. साईभक्त. हस्ते वा. ना. गोरक्षकर, कल्याण	१०--०--०
,,	„ बालकृष्ण राधव सावंत, वाढे	१--५--३
,,	२२ „ भिकू भोई तमासगीर, शिरी	५--४--०

ओसाई लीला

१३

४

८८३—२—३

„ „ „	गजानन शिवराम पाटणकर	११-५-३
„ „	२६ „ रा. आ. तर्खड	५-०-०
„ „	३१ रा. सा. विनायकराव वामन राळे, पुणे	१०-०-०
सप्टेंबर	१ रा. रा. जनार्दन आत्मराम देसाई, माटुंगे	१०-०-०
„ „	२ रा. सा. आर. व्ही. पाटणकर नाशिक	२-८-०
„ „	३ रा. रा. नारायण नरसिंह फडणीस	
	जलगांव	३-०-०
„ „	५ „ यशवंत जनार्दन गाळवणकर, वांद्रे	
	आगस्ट	५-०-०
„ „	६ दत्ताराम हस्ते य. ज. गाळवणकर	१-८-०
„ „	६ श्री. वेणूताई आगाशे हस्ते रा. सा. देव	१-०-०
„ „	६ रा. रा. गोखले. पेनशनर महालकरी „	४-०-०
„ „	६ सौ. कमळाबाई देव, श्री. वि. शिरा, सप्टेंबर	५-०-०
„ „	६ „ „ „ पेटी. ऑगस्ट	२-०-०
„ „	६ क्यापटन (सर्जन) भा. रा.	
	चांदोरकर भंडारा	१०-०-०
„ „	१० डा. छोटालाल भुलाभाई देसाई, मुरवाड	५-०-०
„ „	१० रा. रा. विठ्ठल केशव केळकर, कल्याण	५-०-०

रुपये ९६३-३-६

श्री भक्तमंडळ खाते

५८

१९३१ जून १२ अंक ५ पृष्ठ ६   २१९--०--०

जुलै ३ रा. रा. विश्वनाथ ल. नूलकर.
पुणे, शके १८५३
५--०--०.

"	" ,	विनायक अप्पाजी वैद्य, अंधेरी	
"		१८५०-५१	१०--०--०
"	१८	डॉ. गोपाल रामचंद्र जोशी, मोहपाडा	५--०--०
"	२०	रा. रा. वासुदेव सीताराम सामंत, धुरिवाड	५--०--०
"	" ,	भिकाजी एन् पंडित, तुरवाड	५--०--०
"	२१	आत्माराम ला. आराळकर, गुंताकल १८५३	५--०--०
"	" ,	कु. शांताबाई ब्रह्मांडकर, ठाकुरद्वार	५--०--०
ऑगस्ट	१०	रा. रा. गोविंद ल. पांढरे	५--०--०
सप्टेंबर	६	भाऊ बाळकृष्ण भाटे. मुळुंद	५--०--०
		रुपये <u>२६१--०--०</u>	

श्री. कोठी खाते

१९३१ एप्रील १२ अंक ५ पृष्ठ ६ वर्षन

रु. ६--०--०	
" जुलै २५ मे. डी. एम. राजा.	२--०--०
रु. ८--०--०	

श्री दत्तचित्सार्व सद्गुरभ्योनमः

श्रीयुत श्री साईलीला संपादक महाशय यांस कृतानंत शि. सा. न. वि. वि. खालील पद्यास आपल्या विवुधमान्य श्री साईलीलेळ्या एखादे अंकीं स्थळ द्यावै, अशी नम्र चिनंती आहे.

शैलधी अर्थात् शिरडी वर्णन.

(कटोष)

प्रेमे वंदावा साई सद्गुरु तो; संत विनायक तो, सद्गतिदायक तो ॥४॥

क्षेत्र शैलधी जीर्ण जुनाट, भौवते श्रीगोदेचे पाट, कृष्णभूमि, मृदु, पीक अच्चाट, मटकी, मूग, मका-मसूरा, ज्वारिबाजरी, गडू हरभरा, इक्षु दंड जणु चुंबि अंबैरा; तीळ खुरासणि करडि मोहरी, बागबगीचे फुलाफलांचे, कोठे कोठे पानवेलीचे, पिवळी धवळी गंध शेवती, मधु-मालती, नेवाळीचे घोंस लोंबती, गुलाब गुलछडी गेंद मोगरा, जाईजुई मंदार कण्हेरी, बकूल चंपक नानारंगी, तुलसी दुर्वा बिल्व सुरंगी. लिंबू केळी संत्रि फाकडी, खरबुज टरबुज मिठी काकडी, जांभ जांभळे, मधुर रसाळे, गोड रताळे, मुईमुग कांदा लसुण साजिरे, लाल गाजरे दुधे कोहळे, लाल भोपळे काशिफळे, तांबोटि दोडके, अलकोल गवारी, कारली भेंडी कोबी पडवळ, कृष्ण श्रावण शुभ्र घेवडा, मटार अबई गिलिक बटाटा, चंदन बटवा अंबट चुका, अंबाडी अलुं चणा सुका, मूला मेथी माठ चाकवत, घोळू भाजी बहुत ताजी, हिरवी मिरची हिरवी, चवळी करडइ कोर्थिविर ती कवळी, कोमल आंगी बारिक वांगी, यापरि वस्तु पिकती ऐसा भूमिभाग जो निर्मित करता प्रेमे वंदावा ॥ ५ ॥

मशीद माई प्रचंड घांट, गर्जुनी गाठी गौतमि कांठ, भौवता सद्गुरकांचा थाट, मध्ये आसन शुभ्र सपाट, पाश्वी तक्के लोड सुदाट,

त्यावरी वैसे देकुनि पाठ, विलसे संतांचा सम्राट, वसन्खंड शिरि,
वेष्टि निजकर्णि, कपाळ कफनी कौपिन धारी, शांति चिरकी
निरिछ्छ वृत्ति, हात जोडुनी उभ्या राहती, मोहमदादिक स्वार्णि
न शिवरी, कृतांत भीती, भवभय वृत्ता, सुदूर पळती, आधि-
व्याधी, त्या देहाला कधी न बाधी, लोकसंग्रहासाठी उपाधी, ब्रह्मा-
नंदी मन्त्र सदा जो, समाधान संतोष जलनिधी, सहज समाधी
भोगि निरवधी, देहावरीही येई कथिमधी, आर्त जनांना कथी
औषधी, वेडिवांकडी, कोडि सांकडी, नमुनी पुसतां शीघ्र उलगडी,
मात मर्नीची कथी तातडी, बोली बोले नानापरिची, विनोद थऱा करी
मस्करी, हांसे कोपे रुसे वरिवरी, क्षमानुकंपा पूर्ण अंतरी, गाळि
शिवी दे मारी सटके, फेंकी विटांचे फुटके कुटके, लागति ना मर्नि
अंगीं चटके, शिकवी गोष्टी वेदांताच्या, सांगे चूटके, श्रवणा लागती
अमृत गुटके, कोपे जै तै कृतांत भासे, चंडरशिमसम तेज प्रकाशे,
फिरकूं ना दे कोणा जवळी, थरथर कांपे भक्तमंडळी, खदिर वन्हिसम
विरक लोचन, रुद्र भयंकर प्रलय-विलोचन, स्थान सोडुनी जाऊ,
भरभर धावे, परते, पुनरपि धांवे, पुनरपि परते, यापरि तांडव करी
क्षणभरी, शांत होउनी पुनरपि वैसे निज आसनावरि, धारण-करि मग
रूप मनोहर, वेणीमाधव अथवा यादव कुलिचै वैभव, कृष्णमुरारी
देवकिनंदन कंस निकंदन, दुष्टविरंधन, बजवामा मन शीतल चंदन,
मनमोहन मुरलीधर श्रीधर, मन्मथ सुंदर, हांका मारी कोमल वचने,
पुसे परोपरि, सटका अथवा वीट लागल्या जागीं चोळी, निज हस्ताने
धरी कुरवळी, दवा सांगुनी वाटे लावी, ऐशा अमृत लीला कर्नी
दिपवी डोळे अखिल जगाचे, जनमय लावी सगुण भक्तिला, प्रेम उप-
जवी, ज्ञान शिकवी, ऐसा मंगल इश सदाशिव, ब्रह्मांडाच्या रंग
भूमिवर, लीला नाटक निजभक्तांना नित्य दावि जो, प्रेमे चंदावा ॥ २ ॥

मशीद छारावती छारका, भक्तां प्लवै भवजलधितारका, संत-
दारिका, तोपकारिका, चित्तहारका, तीर्थनायिका, मोददायिका,

पापनाशिका, चिद्रिकाशिका, जेथ साई प्रेम उदंड, संभूतै इंधनै
धुनी अखंड, प्रज्वलितानलशिखाप्रचंड, तेथ साई वास निशि-
दिनीं, शैलधि माजी आल्यापासुनी, प्रातःकाळीं प्रातर्विधि-
निजसारे उरकुनि, लैँडीमाईवरि मग जाई, उपवन विटपा घाली
निर्मल, सलिल निजकरै, परतुनि येई मशिद द्वारके, वसुनि
निजासनि फात्या मारी, पुनरपि जाई मग बाहेरी, ओली भिक्षा
एकचि वेळीं, प्रतिदिनि मागे कक्ष सकाळीं, पंचागारी^१ अभिनव
शिळी, भाजि भाकरी, चटणि साजिरी; पुनरपि येई आपुल्या स्थानीं,
प्रभातकाळीं आठ नवाळा, बालतमारी, प्राचि दिशेवरि, पसरी
जंब निज पेलव सुंदर, रश्मिपुंज अतिरस्य मनोहर, येई तेव्हां कांहीं
घरची, शुंठि शर्करा, दशमि भाकरी, वेसन लाडू, खीर सासरी,
नाजुक करिचै साजुक तूप, विभिन्न पात्रीं येत अमूप, चटणि लोणचे,
झुणका शाक, अदमोरे दहिं ताजे ताक, यापरि न्याहारी करुनि श्रीहरी,
चिलिम पेटवी, आपण पिउनी, इतरां देई, हिंदुकरवीं पूजा आरती,
नित्यनिरंतर त्रिकाळ घेई, मध्यान्हीं तशि सायंकाळीं, निशीथ समर्थीं
तो विधु^२मौली, घरोघरीच्या नैवद्याच्या, ताटपानपञ्चावक्षिवरती, लवण
लिंबु लोणचीं तन्हेचीं, कूर्डे तिखर्दे जाति जातिची, रुचिर रायतीं,
मधुर आयतीं, खिरे काकड्या, मुळे खोबरे, किसून कोर्शिविरी फाक-
ड्या, परोपरीच्या उजू बाकड्या, जार्गि सांकड्या, पंचामृत कोळ्याचे
स्वादु, मिष्ठ रसांच्या पापड केण्या, शुभ्र पापड्या, वडे चिकवड्या,
मिरची गिर्कीं केळि बटाटा, पानाची तशि साखरबौडे, कोहळा गाजर
डाळ सांडगे, वाम वाजुला, नानापरिच्या शाका भाज्या, उनून रुचकर
अगदीं ताज्या, भरीत देठी, जगजेठीच्या नैवेद्यास्तव, वड्या अळूच्या
वहु तेलाच्या, पाटवड्या चवकोनि पिंवळ्या सव्य बाजूला, यापरि
शुंगारुनि द्रयांग, सैन्य विभासे जणुं चतुरंग, मध्ये अंबेमोहर भात
विलसे जैसा मेदिनिनाथ, त्यावरि वरण पिंवळे दाट, शोभे कांचम छत्र

१ ज्ञानाचा विकास करणारी, २ भरलेळी, ३ लांकडे ४ नाल्याचें नाव, ५ घरी,
६ ताजी, ७ शंकर.